

KNJIŽEVNA POROČILA

France Bevk: V zablodah. Roman. Izdala in založila Slovenska Matica. V Ljubljani 1929. Knezova knjižnica XXIII. zvezek. Str. 225.

Težišče današnjega romana je premaknjeno iz dejanja in dogodkov v značaje in psihologijo. Tudi ta Bevkov roman erotičnih zablod je glede dogodkov omejen na najnujnejše, dočim je v predstavljanju čuvstev in razpoloženj podroben. Zato stoji in pade z vrednostjo psiholoških razborov vrednost vsega dela.

Osebnosti, pred vsemi nezvesta in razsipna žena, ki tira moža v denarne nerednosti; mož sam, povprečnjak in slabič, ki je vsakdanje neobčutljiv za resnični ženin odnošaj do njega in ki jo priklepa nase z videzom blagostanja; srčno razmerje med njima in vnanje občevanje; osebnost ljubimca, bogatega, svetskega, «nenavadnega» in avtorju samemu ne povsem jasnega, tip dona Juana iz — polpreteklosti; vse to jedro dela je obrabljen kliše. Radi avtorjevega nepoznanja miljeja in radi primitivnega razbora teh osebnosti izgubi kliše še marsikaj od tistih možnosti, ki so mu navzlic obrabljenosti še ostale. Avtorjeva preproščina, ki je v menjavi dobrega in slabega psihologiziranja pri glavnih osebah nekoliko manj opazna, pride posebno jasno do izraza v ustvarjanju postranskih osebnosti, kakor sta «cinik», ki je v resnici komaj nadležen neslanež, ter idealist Možina, o katerem pravi pisatelj, da je «ostrina njegovega duha sekala v najzamotanejšje probleme», o katerem pa ima bralec kvečjemu vtis nekoliko zmedenega dobričine.

Notranji procesi, ki jih glavne tri osebe preživljajo in ki prav za prav niso procesi, marveč golo menjavanje čuvstev in razpoloženj, so sicer dovolj resnični, ne vodijo pa nikogar k ničemur in ostanejo popolnoma brez smotrenega zaključka. Zato je povest notranje nezavršena. Nekak razvoj preživi edino varani mož, toda ravno njegova notranja zgodba udarja neorgansko in nesmotreno iz meja ostalega življenja. Dovolj dobro pa so uprizorjene mene erotičnih razpoloženj, napetosti in sprostitvev, zlasti v ljubimcu, pa tudi v ženi in njegovi drugi ljubici. Ta poglavja so v knjigi najboljša, dasi marsikak duševni pojav, ki je sicer dobro opažen in opisan, ni združljiv z osebnostjo, v kateri ga Bevk opazuje. Tako prav za prav nobena teh oseb ne daje iluzije resnične človečnosti, gotovo pa nobena v vsem svojem nehanju. Prav tako pa je tudi pri vseh čutiti neskladnost med zamislekom in tem, kar je nastalo. V obeh primerih je morda edina izjema uradnica Pavla v svoji neveseli povprečni življenskosti.

Kakor so po znanih receptih zasnovane osebe, tako tudi dejanje s svojimi izletniškimi anekdotami, z dirko, z nemogočimi kavarniškimi pogovori i. t. d. Pod vrednost teh običajnih rekvizitov pa je šteti požar, ki spravi prepovedano razmerje žene in ljubimca v tek. Ta dogodek in pa slučaj, da se ljubimec od vsega početka nastani v hiši, kjer živita zakonca, ki ju razdvoji, sta donu Juanu našega romana pri ispraševanju vesti lahko v tolažbo, kajti to je skoro že usoda in kovarstvo višjih sil...

Koncem romana se najdeta dva brodolomca tega erotičnega viharja v pravi ljubezni, ki da «vzcvete, kadar se želja po drugem človeku in hrepenenje po duši, ki je sorodna, zlijeta v eno...» Pravi svoj pomen pokaže ta sumljivi stavek, ko si zaljubljenca povesta: «Jaz ne čutim tvojega telesa...» «Tudi jaz tvojega ne...» Ta nekoliko gartenlaubska miselnost, ki se skriva v teh besedah, vrže kakor žaromet še enkrat svojo luč po dogodkih in postavah. V tej svetlobi se pojasni marsikaka temina: v tej miselnosti je iskati vzroka marsikateri šibkosti tega slabo uspelega romana.

J. Vidmar.